

Het Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden bestaat uit 400 verpleegkundigen en 300 verzorgenden. De verpleegkundigen zijn werkzaam in vier sectoren: de algemene ziekenhuizen, de psychiatrie, de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap, en de thuiszorg. De verzorgenden zijn werkzaam in drie sectoren: de verpleeghuizen, de verzorgingshuizen, en de thuiszorg. Het Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden is een initiatief van het Landelijk Expertisecentrum Verpleging & Verzorging (LEVV) en het onderzoeksinstituut NIVEL. Zie ook: www.levv.nl/panelenv of www.nivel.nl/panelenv

Handelen volgens wettelijke eisen

Verpleegkundigen zijn de laatste tien jaren in toenemende mate geconfronteerd met nieuwe wet- en regelgeving, waarvan de Wet BIG de bekendste is. Maar er is ook andere wetgeving die direct invloed heeft op de wijze waarop verpleegkundigen hun beroep uitoefenen. In opdracht van NU'91, beroepsorganisatie van de verpleging en verzorging, vroegen we de verpleegkundigen van het panel wat ze vinden van deze wet- en regelgeving en of ze zich er tijdens hun werk van bewust zijn.

Wetten zoals de Wet BIG, de WGBO of de BOPZ (zie kader Belangrijke wetten), zijn bedoeld om de kwaliteit van het professionele handelen en/of de rechten van cliënten te waarborgen. Opleiders en beroepsorganisaties van verpleegkundigen vinden het dan ook essentieel dat verpleegkundigen kennis hebben van relevante wetten en daar ook naar handelen (Berkers, 1999; Speet en Francke, 2003). We vroegen de verpleegkundigen in het panel hoe belangrijk zij het vinden om volgens de wettelijke eisen te handelen. Ook vroegen we of ze de wetten kennen en of ze handelen volgens de wettelijke eisen. Tenslotte peilden we de behoefte aan bijscholing op dit vlak.¹

Belang van wettelijke eisen

De overgrote meerderheid - negen van elke tien verpleegkundigen - vindt het belangrijk om te handelen conform de wettelijke eisen die aan hun handelen worden gesteld (zie figuur 1). De rest vindt het veelal 'een beetje' belangrijk. De verschillen tussen verpleegkundigen met kwalificatieniveau 4 (mbo-opleiding) en kwalificatieniveau 5 (hbo-opleiding) zijn klein, maar statistisch significant (variantie-analyse): verpleegkundigen met kwalificatieniveau 5 vinden het belangrijker om te handelen volgens de wettelijke eisen.

Kennis en toepassing van wettelijke eisen

Om na te gaan of verpleegkundigen ook handelen volgens de geldende wet- en regelgeving legden we drie stellingen voor en noemden daarbij de Wet BIG, de WGBO en de BOPZ (zie figuur 2). Bijna driekwart van de verpleegkundigen is het eens met de eerste stelling en denkt dus te weten welke wetten relevant zijn. Wat minder verpleegkundigen, 65 procent, zegt de inhoud van de wetten en de consequenties hiervan voor de beroepsuitoefening te kennen. Hoewel nog niet tweederde aangeeft de wetten inhoudelijk te kennen, zegt toch 72 procent zich in de dagelijkse uitoefening van het beroep bewust te zijn van de wettelijke eisen. Dat is opmerkelijk, en mogelijk speelt hier de neiging tot sociaal wenselijk antwoorden een rol. Een andere verklaring is dat verpleegkundigen wel volgens de hoofdpunten van de wetten handelen, maar niet goed op de hoogte zijn van de inhoud van elke relevante wet. Ook hier zien we bij alle drie de stellingen statistisch significante verschillen tussen de verpleegkundigen met kwalificatieniveau 4 en de verpleegkundigen met kwalificatieniveau 5 (variantie-analyse). Verpleegkundigen met kwalificatieniveau 5 denken de wet- en regelgeving beter te kennen en denken dat ze zich in hun dagelijkse werk meer bewust zijn van de wettelijke eisen.

Bijscholing

De meerderheid van de verpleegkundigen, 62 procent, heeft geen interesse in bijscholing over de inhoud en consequenties van wetten voor de verpleegkundige beroepsuitoefening. De overige 38 procent heeft daar wel interesse in. Het maakt daarbij niet uit op welk niveau de verpleegkundige opgeleid is. Degenen die bijgeschoold willen worden geven vaker aan dat ze niet weten welke wetten voor hen belangrijk zijn. Ook geven ze vaker aan de inhoud van de wetten niet te kennen en vinden ze minder vaak dat ze zich in hun dagelijks werk bewust zijn van de wettelijke eisen.

Verschillen tussen sectoren

De ondervraagde verpleegkundigen werken in vier verschillende sectoren: algemene ziekenhuizen, de psychiatrie, de zorg voor verstandelijk

gehandicapten, en de thuiszorg. Met behulp van variantie-analyses bekeken we of de sector waar de verpleegkundigen werken samenhangt met hun houding ten aanzien van wet- en regelgeving. Dit is nauwelijks het geval. Het blijkt dat de verpleegkundigen in de verschillende sectoren het allemaal even belangrijk vinden dat er gehandeld wordt conform de wettelijke eisen. De verpleegkundigen in de psychiatrie weten vaker welke wetten voor hun beroepsuitoefening relevant zijn, terwijl de verpleegkundigen in de thuiszorg dat wat minder vaak weten. Er zijn echter geen verschillen in de mate waarin men aangeeft de inhoud van deze wetten te kennen en zich daarvan bewust te zijn tijdens het dagelijks werk. Ook is er geen verschil in bijscholingsbehoefte.

We kunnen concluderen dat de verpleegkundigen in het panel vrijwel unaniem van mening zijn dat het belangrijk is dat verpleegkundigen handelen volgens de wettelijke eisen die aan hun beroepsuitoefening gesteld zijn. Toch geeft grofweg eenderde aan niet goed op de hoogte te zijn van de inhoud van de wetten. Hoewel dat niet altijd hoeft te betekenen dat verpleegkundigen niet conform wet- en regelgeving handelen, lijkt er door goede informatie of (bij)scholing toch winst te halen op dit terrein. Temeer omdat ruim eenderde van de verpleegkundigen aangeeft dat ze bijschoold willen worden op het gebied van wet- en regelgeving. Ook uit ander recent onderzoek kan afgeleid worden dat bijscholing en goede informatie noodzakelijk zijn. In een onderzoek van Verkaik e.a. (2003) naar de naleving van de WGBO gaven bijvoorbeeld relatief veel verpleegkundigen aan dat zij niet altijd tegemoet komen aan de rechten van de cliënt op inzage, afschrift, aanvulling en (gedeeltelijke) vernietiging van het cliëntendossier. De meest voor de hand liggende verklaring voor het niet naleven van die cliëntenrechten is het ontbreken van kennis over de WGBO. Uit een eerdere peiling van NU'91 en de AVVV kwam naar voren dat hun leden onvoldoende geïnformeerd zijn over onder meer het inzage-recht van de cliënt en de informatierechten beschreven in de WGBO (Berkers, 1999). Daarbij zou ook mee kunnen spelen dat wet- en regelgeving meestal niet speciaal geschreven is voor de verpleegkundige beroepsgroep. Voor verpleegkundigen is het van belang dat helder wordt welke onderdelen van een wet (ook) op het verpleegkundig handelen betrekking hebben. Daarbij zal eveneens een onderscheid gemaakt moeten worden tussen verschillende sectoren in de zorg. ■

Noot

1 Dit bericht is gebaseerd op de respons op de peiling in het voorjaar 2003, waarbij 398 verpleegkundigen de vragenlijst hebben ingevuld.

Literatuur

- Berkers, P.H.M. Onderzoek naar de werking WGBO in de praktijk. *Verpleging NU*, 1999, juli, p. 14-15.
- Speet, M., A.L. Francke. Individuele professionalisering van verpleegkundigen. Aandacht voor dit proces in hogescholen en regionale opleidingscentra in beeld gebracht. *Onderwijs & Gezondheidszorg*, 2003, nr. 3, p. 3-8.
- Verkaik, R., Francke, A, R. Friele. De omgang van verpleegkundigen met patiëntgegevens. Een verkenning van de uitvoering van de WGBO binnen de verpleegkundige professie. *Verpleegkunde*, 2003, nr. 1, p. 21-27.

BELANGRIJKE WETTEN

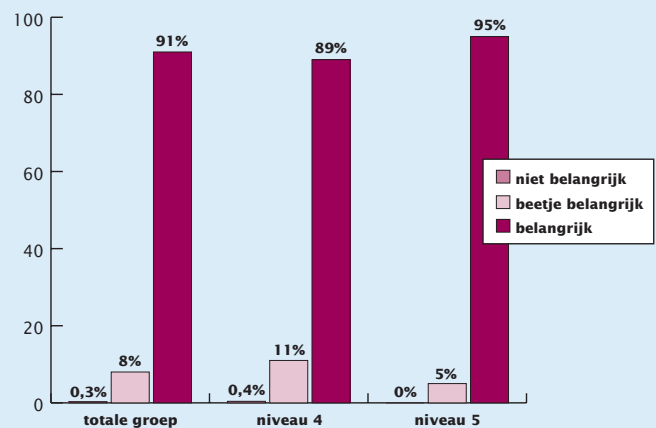
Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG, 1993). Doel van de wet is het bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de beroepsuitoefening en de cliënt beschermen tegen ondeskundig en onzorgvuldig handelen door beroepsbeoefenaren. Belangrijk onderdeel zijn de voorbehouden handelingen.

Wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (Wet BOPZ, 1994). De wet regelt de voorwaarden voor onvrijwillige opname van cliënten, de procedures voor verlof en ontslag en de rechten van vrijwillig opgenomen cliënten.

Wet op de Geneeskundige Behandeloovereenkomst (WGBO, 1995). Deze wet beschrijft de diverse rechten en plichten van hulpverleners en cliënten. In de wet is vastgelegd dat de hulpverlener de cliënt die informatie moet geven die de cliënt nodig heeft om goed te beslissen over zijn behandeling. Een ander element is dat iedere handeling die voortvloeit uit de geneeskundige behandeling toestemming van de cliënt vereist. Verder regelt de WGBO diverse privacyzaken.

Figuur 1

Het belang dat verpleegkundigen hechten aan het handelen volgens wettelijke eisen (percentages van het totaal aantal verpleegkundigen en uitgesplitst naar kwalificatieniveau, n=398)

Figuur 2

Drie stellingen en het percentage verpleegkundigen dat het ermee eens is, voor de totale groep en uitgesplitst naar niveau (n=398)

